

Transcriptie van interview met Simon Spaans op 28 juni 2019

Interviewer: Rutger Noorlander

Deze transcriptie is leesbaar gemaakt. Daarvoor zijn irrelevante gedeeltes weggelaten.

De opnames is gestart met Simon Spaans. Simon Spaans heeft bij de KLD gewerkt. Het is vandaag 28 juni 2019 en ik zit hier in Delft. Meneer Spaans, wat is uw geboortejaar?

Spaans 00:00:22
1946.

Interviewer 00:00:25
U heeft bij de KLD gewerkt. Hoelang heeft u bij de KLD gewerkt?

Spaans 00:00:31
Dat is geweest van februari 1967 tot februari 1968.

Interviewer 00:00:39
Waarom bent u bij de KLD gaan werken?

Spaans 00:00:42
Daar had ik niets in te zeggen. Na de officiersopleiding in Breda kreeg ik te horen waar ik geplaatst zou worden voor een vervolgopleiding. Er waren twee plaatsen bij het KLD en twee man vanuit Breda zijn daar naartoe gegaan. De opleiding werd gegeven in Zeist en waarom ik erbij gekomen ben, ik weet het niet. Ik had eigenlijk als voorkeur opgegeven om bij de METEO te gaan werken. METEO en 'verbindingen' waren twee dingen die ik genoemd had. Ik denk dat het KLD onder 'verbindingen' viel. Vandaar dat ik daar terechtgekomen ben. Ik weet het echt niet.

Interviewer 00:01:28
Het was onderdeel van uw dienstplicht?

Spaans 00:01:29
Ja.

Interviewer 00:01:30
Ook de gehele periode bij de KLD?

Spaans 00:01:33
Ja, nou goed. Je hebt eerst de opleiding in Breda gekregen, officiersopleiding. Dan krijg je je vervolgopleiding. Dat kan zijn verkeersleiders, vliegverkeersleiders of instructeur bij bepaalde groepen. Maar daar kreeg je een vervolgopleiding voor. Als je die had gedaan werd je tewerkgesteld bij het onderdeel. En ik ben in augustus '66 in dienst gekomen in Breda. Dat duurde tot half december '66. Van half december tot half februari '67 heb ik de opleiding bij het KLD in Zeist gehad. Met z'n tweeën deden we die opleiding.

Interviewer 00:02:35
Kunt u wat meer vertellen over de opleiding in Zeist?

Spaans 00:02:39

De opleiding was de opleiding tot instructeur bij het KLD. De opleiding bestond uit vliegtuigherkenning, dat was eigenlijk het meest cruciale onderdeel. Ik meen dat die opleiding vliegtuigherkenning een speciaal blok was dat 14 dagen of drie weken aan het eind van de opleiding werd gegeven. Er waren ook een aantal andere luchtmachtmedewerkers bij betrokken die daar les in kregen. Voornamelijk de mensen die in Duitsland gesitueerd waren. Dus het gold niet alleen voor de Korps Luchtwachtdienst, twee man die er waren, maar ik denk dat daar een man of tien van andere onderdelen ook bij betrokken waren.

Interviewer 00:03:40

Weet u een aantal van die onderdelen? Kan u zich deze nog herinneren?

Spaans 00:03:40

We hadden eigenlijk met die mannen weinig contact. Wij waren dienstplichtigen. Twee jongens van een jaar of twintig. Mijn maat was ietsjes oudere. Daar kan ik me eigenlijk verder helemaal niks bij herinneren dat we met die mensen contact hadden.

Interviewer 00:04:11

Wat weet u nog over het gebouw in Zeist. Wie waren er werkzaam, hoe veel mensen?

Spaans 00:04:16

De commandant van het KLD, dat was het opperhoofd, dat was kolonel van der Voo. Zijn ondergeschikten, zijn plaatsvervangend commandant was majoor Gascard. Dan was er een sergeant of een adjudant, ik dacht De Groot, die naam die weet ik niet meer precies, dat was het hulpje van Gascard, die zorgde voor de instructies; de lessen die gegeven werden. e.d.. Dat was eigenlijk een beetje vreemd. De cursus vliegtuigherkenning was van 30 januari tot 17 februari. Dat heb ik dan nog wel <Spaans pakt een stapel documenten erbij>.

Interviewer 00:05:52

Verklaring vakbekwaamheid... <interviewer bekijkt de documenten>?

Spaans 00:06:00

Ja, als vliegtuigherkenner. Hier kreeg ik les in kernwapenexplosies, individuele bescherming, biologische oorlogsvoering en dergelijke.

Interviewer 00:06:06

Dat was ook allemaal in dezelfde periode?

Spaans 00:06:10

Ja, er was ook nog een deel van in Breda. Dit is inderdaad de Instructiekaart Zelfhulp en Kameradenhulp (ZHKH). Dat was EHBO op het slagveld en dergelijke.

Interviewer 00:06:36

Dit zijn interessante boekjes. Instructiekaart individuele bescherming tegen de uitwerking van NBC strijdmiddelen (Nucleaire, Biologisch en Chemische wapens), kernwapenexplosies, biologische strijdmiddelen, chemische strijdmiddelen.

Spaans 00:06:56

Daar werden wij dus in onderwezen en dat soort dingen moesten wij dan ook aan de vrijwilligers die de luchtwachttorens zouden gaan bemannen overbrengen. Maar het merendeel van de instructie ging over vliegtuigherkenning.

Interviewer 00:07:11

Maar dus ook over kernwapenexplosies en zelfbescherming.

Spaans 00:07:11

Ja, wat te doen als er een kernbom in Noord-Holland zou ontploffen, en dergelijken. Dat soort dingen. Het doel van het KLD was, het was een hulpmiddel voor de radar. De radar had een dode hoek van een aantal graden en als je onder die dode hoek met je vliegtuig kwam invliegen werd je niet gedetecteerd. Om de dode hoek op te vallen, waren de luchtwachttorens opgericht. De bedoeling was dat de vrijwilligers die in tijd van nood zouden gaan bemannen. Ik dacht dat ze dan diensten van 2 of 3 uur hadden en dat ze dan afgelost werden. Dus dat je voor een hele dag een groepje of 8 nodig had, dus 16 man of iets dergelijks in totaal.

Interviewer 00:08:17

Heeft u verder nog wat te vertellen over uw periode in Zeist? Weet u nog het adres van het gebouw of waar het ongeveer zat?

Spaans 00:08:33

Het Swagermankamp was aan de Tiendweg.

Interviewer 00:08:38

En het gebouw van de KLD, dat vertelde u net voor de opname dat...

Spaans 00:08:45

Je had het hoofdgebouw. Daar zat de generale staf. Ik dacht dat Generaal Berlijn daar destijds zat. Daar waren wat bijgebouwen, en in een van de bijgebouwtjes zat de KLD. Waar het instructielokaal was, waar de vliegtuigherkenning gegeven werd, ik weet niet of dat het hoofdgebouw was of een ander bijgebouwtje. Maar goed, daar had je in ieder geval een zaal nodig met projectiemogelijkheden. We kwamen met de trein aan en dan konden wij de basis bellen bij het station en dan kwam er een type ons bij het station ophalen. Dus je hoefde niet naar de kazerne te lopen. En op een gegeven ogenblik was dat ook niet meer zo, dat was opeens... toen moest je wel gaan lopen of de bus nemen. Maar goed, vanaf het begin dat wij er waren, werd je opgehaald als je dat vroeg, als je belde. Ik weet niet of dat specifieke een voertuig voor de KLD was, dat zou kunnen dat zij een eigen jeep konden bestellen, dat weet ik niet.

Interviewer 00:10:11

En wat vond u van uw verblijf daar in Zeist bij de KLD?

Spaans 00:10:20

We sliepen met z'n tweeën op een tweepersoonskamer. Er wordt dus verwacht dat je zelf je bed opmaakte, en dat deden we ook. En aan het eind van die periode, Ik denk dat dat vlak voor 17 februari was, een week daarvoor, het was heel kort daarvoor, toen werden we op het matje geroepen bij het hoofd huishoudelijke dienst van de kazerne, dat was een majoor, zijn naam weet ik niet meer maar ik weet wel hij eigenlijk in dienst was omdat hij goed kon schermen, de sadelsports. Maar goed, we werden op het matje geroepen omdat men had ontdekt dat wij gedurende ons verblijf onze bedden niet netjes genoeg hadden opgemaakt. En dat was heel slecht dat we dat niet goed gedaan hadden. Ik zeg: 'Waarom komt u er nu pas mee, als u dat al eerder wist?' Het was een zeer onbeleefde vraag. Ik werd de gang opgestuurd, want hij moest eerst met mijn kameraad, mijn maat, praten. En tegen mijn maat

vertelde hij: 'Die meneer Spaans zal het niet ver schoppen in de maatschappij als hij zich zo gedraagt, want dit is zeer impertinent gedrag'. Toen mocht ik binnenkomen. Toen werd mij gevraagd: 'Wat wordt je volgende legerplaats?' Ik zeg: 'Alkmaar. Ik kon wel bij het KLD'. 'Nou, dan zal ik het hoofd van de kazerne inlichten dat ze er toezicht op houden dat u uw bed netjes opschut'. 'Nou', ik zeg, 'ik kom niet in een kazerne, ik kom in een kosthuis'. 'Dan zullen wij de kostvrouw of kostheer opdracht geven om daarop toe te zien'. Nou ja, een heel merkwaardig gedrag. Maar ja, we lachten er maar om en je ging verder.

Interviewer 00:12:48

En heeft u nog bepaalde herinneringen aan KLD-ers daar op de kazerne?

Spaans 00:12:53

Wat ik eerder zei: De Voo was een dictatoriaal mannetje, die dulde eigenlijk geen tegenspraak. Gascard was de plaatsvervanger. Die was laconiek in alles, die diende zijn tijd uit. Hij wist waarschijnlijk ook dat het niet zo lang meer zou duren.

Interviewer 00:13:21

Was hij ook een dienstplichtige?

Spaans 00:13:22

Nee, majoor Gascard was een beroepsmilitair.

Interviewer 00:13:24

Maar hij wist dat de KLD op een einde kwam?

Spaans 00:13:24

Ja, dat dacht ik wel. Zoals hij zich gedroeg ook. Toen wij examen moesten doen, toen had de sergeant aan de kolonel gevraagd 'Zal ik de examens voor de heren samenstellen?' 'Ja doe dat maar'. En op de dag van de examens moesten wij op het kantoortje van de sergeant komen en daar moesten we ons examen maken. Dat was negen uur. Om halftien komt majoor Gascard binnen, en die zegt 'Sergeant, ga maar even een kop koffie drinken' en hij vertelde het volgende verhaaltje. Hij zegt 'ja sorry jongens. De Sergeant was mij voor bij het samenstellen van het examen dus ik heb daar niks in te zeggen gehad, maar ik moet jullie natuurlijk laten slagen met goede cijfers. Dus als er vragen zijn die je niet begrijpt of het antwoord niet weet, zeg het maar, dan kan ik dat voor jullie opzoeken en dan zal ik ervoor zorgen dat jullie toch het goede cijfer halen'. Dat was zijn beroepseer. Nu was het examen niet zo moeilijk. Dus hebben we daar geen gebruik van hoeven te maken. Zo ging er eraan toen.

Interviewer 00:14:48

Was de stof moeilijk?

Spaans 00:14:51

Nee. Ik zat zelf in de chemie dus al dat soort dingen van chemische oorlogsvoering en dergelijke, daar wist ik wel het nodige van. De andere man die was, ik dacht, chef van de werkplaats bij de KLM, vliegtuigherstel, dus die wist ook wel van het een en het ander. Maar samen hadden we het wel aardig goed naar ons zin. We konden goed met elkaar opschieten. Maar we hoorden, het was ik denk in november '67. Toen kreeg ik een telefoontje dat er was doorgekomen dat per 1 juni '68 het KLD opgeheven zou worden. Mijn dochter was toen net geboren. Ik was nog thuis daarvoor en toen werd ik gebeld, bij de burens, want we hadden nog geen telefoon. Dus dat werd toen medegedeeld. Toen dacht ik: ja, moet ik daar blijven. Ik

woon in Delft, ik werkte in Alkmaar. Ik mocht niet met de eigen auto elke dag heen en weer rijden, dat had de commandant verboden omdat ik in een kosthuis zat, maar daar heb ik me eigenlijk niets van aangetrokken. Maar ik had ook geen zin om tot augustus '68, of juni '68, tot augustus '68 moest ik volgens mij officieel in dienst blijven. Ik heb een verzoek aan mijn werkgever gericht. 'Kun je niet een brief schrijven dat ik eerder dienst mag verlaten, omdat ze me nodig hadden'. Dat hebben ze gedaan en toen werd ik vlak voor de kerst gebeld door majoor Gascard, en die zegt 'Ik ben gebeld door Den Haag. Want je hebt een request ingediend of je eerder dienst uit mag'. Hij zegt 'De commandant in Alkmaar heeft toestemming gegeven. Die vind het goed'. Hij zei 'Maar de grote baas hier, Van der Voo, die heeft nee gezegd. Nu ben ik plaatsvervangend commandant en Den Haag vraagt 'Wat is nu de beslissing?'. Hij zegt: 'Ik heb nu beslist dat jij uit dienst mag'. Hij zegt 'Ik vervang nu Van der Voo en ik overrule zijn idiote beslissing dat je niet zou mogen vertrekken'. Hij zegt: '1 januari lukt niet meer', want ik had per 1 januari gevraagd. 'In februari 1968 kun je je dienst verlaten'. Dus toen ben ik er ook uitgegaan. Ik heb toen ik dus eigen vervoer had, heb ik aan de administratie gevraagd 'Joh, ik heb geen zin om een kosthuis te gaan zitten, omdat ik een vrouw en kind thuis heb, en ik heb mijn eigen auto dus ik rij gewoon van Delft naar Alkmaar heen en weer. En wat jullie aan kostgeld uitgeven, stort het maar op mijn rekening. Maar dat kon dan in principe niet. Maar adjudant heeft wel geregeld dat hij een ander adres opgaf als kosthuis en met die dame had hij een regeling getroffen.

Interviewer 00:18:56

Waarom werd Van der Voo overruled door Gascard?

Spaans 00:18:56

Van der Voo zat net voor het pensioen en die werd nog even tot overste bevorderd. En hij vond dat ook wel, omdat hij vlak voor zijn pensioen zat, dat hij nog wel even een lange vakantie kon hebben. Dus hij was niet aanwezig, en bij afwezigheid van het opperhoofd van Van der Voo besliste Gascard dat hij het wel goed vond.

Interviewer 00:19:24

Waarom denkt u dat Van der Voo het niet goed vond?

Spaans 00:19:28

Zoals ik eerder zei, Van der Voo was een autoritair mannetje. Hij was de kolonel. Hij stond aan het hoofd. Wat hij wilde, moest ook geschieden. Zijn vervanger was daar heel makkelijk in. Hij zegt: 'Het is nonsens dat jij, als je een goede burgerbaan hebt, en je moet in dienst en de baan in dienst komt eigenlijk te vervallen, dat je met je opleiding rotzooi moet opruimen'. Dat zou ik moeten gaan doen. Dan zouden die torens ontmanteld moeten worden, en dergelijke. Hij zegt: 'Daar hebben we genoeg eigen personeel voor. Dat hoeft je niet te gaan doen.'

Interviewer 00:20:13

Dus hij was daar een stuk makkelijker in eigenlijk?

Spaans 00:20:14

Daar was hij een stuk makkelijker in ja.

Interviewer 00:20:16

U zei eerder al dat Gascard makkelijk was dat hij al zag aankomen dat de KLD werd opgeheven.

Spaans 00:20:24

Ja, eerst was het KLD landelijk, dus van Zeeland tot aan Noord-Groningen, en ook in Brabant en Limburg waren posten. Dus uiteindelijk bleef dit stukje maar over aan de kust, de noordkust en de westkust tot aan IJmuiden.

Interviewer 00:21:11

Tot aan IJmuiden? Niet eens tot aan Rotterdam?

Spaans 00:21:11

Misschien Scheveningen ook nog wel. Nee, Scheveningen deed niet meer mee. Uitgeest nog wel. Dit was Noord-Holland.

Interviewer 00:21:14

Dus Noord-Holland, Friesland en Groningen deden uiteindelijk nog mee?

Spaans 00:21:19

Je had dan het hoofdkwartier in Noord-Holland, dat was Alkmaar, en voor Groningen en Friesland was dat Leeuwarden.

Interviewer 00:21:30

Je had dus twee luchtwachtcentra?

Spaans 00:21:30

Ja. En die van Leeuwarden zat op de luchtmachtbasis.

Interviewer 00:21:42

Over welk jaar spreken we dan, dat de rest verviel en Alkmaar en Leeuwarden nog over waren?

Spaans 00:21:50

Ik denk dat dat rond 1959 ongeveer was. Het heeft niet zo lang geduurd.

Interviewer 00:22:04

'59 tot '68, dat de andere luchtwachtcentra waren gesloten en alleen Alkmaar en Leeuwarden nog open waren?

Spaans 00:22:16

Ja.

Interviewer 00:22:16

Dan hadden die twee luchtwachtcentra toch een speciale functie?

Spaans 00:22:18

Ja, het ging er dus om dat vliegtuigen die laag inkwamen dat die gedetecteerd konden worden. Dat hoef je in het binnenland niet te verwachten, want dan zijn ze al lang gedetecteerd door andere radarposten, dan heb je ook de burgerluchtvaart die vliegtuigen gedetecteerd. Dus het ging om deze posten, die moesten bemand blijven.

Interviewer 00:22:46

Waarom niet Zuid-Holland? Want daar kunnen ze in principe ook vanuit zee komen.

Spaans 00:22:46

Ja, ik denk dat ze, als ze vanuit Zuid-Holland kwamen, dan konden ze al door andere, door Engelse radarsystemen, gedetecteerd worden. Het was voornamelijk vanuit deze hoek, als ze vanuit deze hoek moesten komen aanvliegen. Dan waren ze toch al gedetecteerd ergens anders. Maar dit was eigenlijk het grootste gevaar dat er dreigde.

Interviewer 00:23:28

Weet u nog de naam van uw maat met wie u de opleiding deed?

Spaans 00:23:29

Dat was Dick den Hertog

Interviewer 00:23:28

Heeft u nog contact met hem?

Spaans 00:23:28

Nee, ik ben wel bij zijn huwelijk geweest, maar dat was vlak nadat we uit dienst kwamen. Op grond van de cijfers van het examen besliste de commandant Van der Voo wie waar geplaatst werd. Het was misschien een beetje een rancuneus mannetje, want Dick woonde in Ouderkerk aan de Amstel en ik in Delft. Hij zei 'Nou Dick, omdat jij zulke goed cijfers hebt mag jij naar Alkmaar, dichtbij huis, en Spaans moet maar naar Leeuwarden'. En toen zei Dick 'Als u het goed vindt, ik verkies Leeuwarden.'

Interviewer 00:24:21

Waarom?

Spaans 00:24:23

Waarom? Dick wilde rechten gaan studeren. Hij kon in Groningen ten minste doordeweeks les volgen, omdat je 's avonds op pad ging om les te geven, had je overdag vrije ogenblikken dat je weg kon. Zo was hij toen een rechtenstudie in Groningen begonnen. Heeft hij uiteindelijk in Amsterdam afgemaakt. En hij heeft het geschopt tot de landsadvocaat bij advocatenkantoor Pelsrijk in Den Haag. Dat is wat ik nog van hem weet.

Interviewer 00:25:12

Hij heeft dus ook tot '68 bij de KLD in Leeuwarden gezeten?

Spaans 00:25:15

Hij heeft tot het einde daar gewerkt, ja.

Interviewer 00:25:19

Heeft u nog verhalen van hem, of over hoe het daar was? Wat vond hij van de KLD en de opleiding?

Spaans 00:25:27

Nou ja, hij bekeek het allemaal van afstand. Het gaf iedereen een bijnaam. Zo was hij. Ik vond het een hele aardige vent. We zijn ook samen, de dag voordat mijn dochter geboren werd in '67, zijn we nog naar de tentoonstelling van Jeroen Bosch in Den Bosch geweest, en toen hebben we hem thuisgebracht, de dag voordat mijn dochter werd geboren, mijn vrouw

hoogzwanger. Hij kon niet begrijpen dat mijn vrouw hoogzwanger nog bij hem langskwam. Ik heb weleens geprobeerd contact met hem te krijgen maar dat is niet gelukt. Ik denk dat hij nu een jaar of 75/76 is. Ik zou er wel achter kunnen komen waar hij zit. <contactgegevens zijn bekend bij interviewer>.

Interviewer 00:26:43

Laten we het hebben over het luchtwachtcentrum aan de Boezemsingel in Alkmaar. Hoe zag het eruit, hoe vaak bent u er geweest, wat vond u ervan?

Spaans 00:27:29

Ik was er elke dag. Het was de kantoorruimte. Ik zat in een kosthuis. Er waren twee chauffeurs in dienst, die haalden mensen op, medewerkers, beroepskrachten, werden opgehaald en ik kon in een Volkswagenbusje stappen en ik werd naar het centrum gebracht. Daar zat je dan de hele dag en om vijf uur of halfzes 's avonds werd ik weer teruggeden. En 's avonds, als je de provincie in ging, werd je weer opgehaald. En de chauffeur reed dan langs vrijwilligers die ook naar het verzamelpunt gingen, meestal was het een café waar lesgegeven werd. Die werden allemaal opgehaald, er werd les gegeven, en na de les werden ze weer thuisgebracht. Dus het was meestal een lange avond. Kwart voor zeven ging ik meestal het busje in en dan duurde het drie kwartier voordat je op de plaats van bestemming was. Leesgeven, pauze en dan nog een keer lesgeven. En dan weer terug.

Interviewer 00:29:21

Hoe laat was u weer terug?

Spaans 00:29:21

Meestal rond tien uur, halfelf.

Interviewer 00:29:21

Waar werden die lessen gegeven?

Spaans 00:29:21

Ik ben op verschillende locaties geweest, maar ik weet er eigenlijk maar eentje. Ik dacht in de buurt van Wervershoof, of Enkhuizen. Ik weet het niet meer exact. Ik heb een beetje die tijd weggestopt. Het interesseerde me niet meer zoveel. Maar die plaatsen weet ik niet meer exact.

Interviewer 00:29:53

Hoe werden die plekken geselecteerd waar u les gaf?

Spaans 00:30:00

Dat weet ik niet. Ik kwam gewoon in het systeem terecht. Voor mij was er ook al een dienstplichtige instructeur geweest. Die volgde je dan op, en die plekken waar les gegeven werd veranderde eigenlijk niet. Eentje was inderdaad Wervershoof, andere was Amstelveen. Daar was ook nog een post.

Interviewer 00:30:23

Waren de locaties waar u les gaf afgestemd op de luchtwachttorens die er stonden?

Spaans 00:30:23

Nee, dat was een volledig willekeurige ruimte. Meestal een cafézaaltje.

Interviewer 00:30:37

Zouden de vrijwilligers die de lessen volgden ook op de luchtwachttorens staan?

Spaans 00:30:38

Ja, degene die de lessen volgden hoorden bij die kring waar je les gaf. Zo'n kring bestond meestal uit drie luchtwachttorens.

Interviewer 00:31:37

Dus eigenlijk heel Noord-Holland, behalve Texel?

Interviewer 00:31:37

Texel zat er ook bij.

Interviewer 00:31:38

Waren er naast u nog meer instructeurs?

Spaans 00:31:45

Er waren nog beroepsinstructeurs. <pakte lijstje erbij. Namen van bemanning van het luchtwachtcentrum Alkmaar> Dit was de hele bemanning van het centrum.

Interviewer 00:32:12

Is dit de volledige lijst, of is dit een lijst met namen van de medewerkers van het luchtwachtcentrum die u zich nog kan herinneren?

Spaans 00:32:24

Het laatste. Een secretaresse, die naam weet ik niet meer, maar daar had ik verder weinig mee te maken. Hoofd majoor van Dijk. Dan luitenant Hollander.

Spaans 00:32:35

Weet u ook de functie van deze personen?

Spaans 00:32:35

Ja.

Van Dijk was de commandant.

Hollander was de plaatsvervangend commandant.

Luitenant Hagg was een Luva, een vrouwelijke officier en die gaf dus instructie in het luchtwachtcentrum aan de vrijwillige luva's.

Adjutant De Haas, dat was ook een instructeur. Die zat meestal in de Kop van Noord-Holland.

Adjutant van der Weijden was een administrateur, evenals Sergeant Kaandorp, door administratie.

Sergeant Van den Berg, dat was ook een instructeur.

Interviewer 00:33:41

Was dat Koos van de berg?

Spaans 00:33:43

Ik denk dat dat Koos vd... Ik weet zijn voornaam eigenlijk niet.

Interviewer 00:33:49

Koos van de Berg was ook instructeur in Alkmaar, dus dat zou goed kunnen. Maar het kan zijn dat hij net in een andere periode werkte.

Spaans 00:33:49

Dat is al het KLD-personeel bij elkaar, in Leeuwarden. <foto bekend bij interviewer>

Interviewer 00:34:16

KLD-personeel van...?

Spaans 00:34:16

Alkmaar, Leeuwarden en Groningen, met de staf. Die apparatuur was vastgemaakt door Nedinsco, Nederlandse instrumentenfabrikant in Venlo. Ze maakte veel optische apparatuur. De verrekijkers die gebruikt werden, waren ook door Nedinsco gemaakt.

Spaans 00:35:04

Sergeant Baart was ook instructeur.

Strandstra en Arzoni dat waren de chauffeurs.

Leen Snel was ook een instructeur, een van de laatste lichten.

Dan Spaans.

Amourens was eigenlijk de foerier, die over het magazijn van attributen ging en weet ik niet wat allemaal meer.

Kuilman zat ook op de administratie.

Bieman, dat was de gebouwenbeheerder, hij was portier, hij zette koffie en runde de kantine.

Interviewer 00:35:59

De conciërge?

Spaans 00:36:00

Ja, inderdaad de conciërge.

Interviewer 00:36:00

En dan was nog een secretaresse?

Spaans 00:36:12

Ja.

Interviewer 00:36:12

En dit was de volledige lijst met namen, denk u?

Spaans 00:36:12

Ja, want ik heb zitten kijken op foto's of ik nog mensen herken die in Alkmaar werkten, maar dit is de enige lijst die ik kan maken.

Interviewer 00:36:26

Kent u nog meer Luva's die daar als vrijwilliger eventueel werkzaam waren?

Spaans 00:36:35

Ik heb hier een foto van het gebouw.

Interviewer 00:36:39

Is dit de Boezemsingel?

Spaans 00:36:43

Dat is de boezemsingel, ja, beide met ingang 1968, heb ik achterop geschreven. Maar deze heb ik zelf gemaakt in 1967, eind 1967. Ik mis nog twee foto's, die kan ik niet vinden. Op deze foto, luchtwachtgroep Alkmaar. In 1967 is er ook een foto gemaakt voor het gebouw met dit bord tussen ons van het gehele personeel. Maar die foto. Ik dacht dat die gemaakt was door een Alkmaarse fotograaf, Koolman of Koopman, want dat was de vader van één van de Luva's. Maar het was een dame van in de veertig, dus die zou nu niet meer leven, die zou nu ook in de negentig moeten zijn.

Interviewer 00:38:13

Ik heb een naam van een van de Luva's: Simona Sander, ze is plotster geweest. Kent u deze naam?

Spaans 00:38:42

Nee, zegt me niks. Wij zagen eigenlijk nooit de Luva's, want die kregen 's avonds onderwijs in het gebouw en dan waren wij weg. Luva's konden alleen maar 's avonds, dus 's avonds werd er lesgegeven.

Interviewer 00:38:45

Waren de Luva's werkzaam als plotster, of alleen tijdens oefeningen?

Spaans 00:39:09

Ik heb slechts één keer een echte oefening meegemaakt, dat er een straaljager, een T-Bird, ik denk 32, vloog vanaf, ik denk, Soesterberg, kwam die via Amstelveen zigzaggend langs de vaste posten. Dat is de enige oefening die ik heb meegemaakt.

Interviewer 00:39:35

Daar hebben we het zo nog meer over. We kunnen het meer hebben over het gebouw. Kunt u hier meer over vertellen? Weet u nog hoe het er ongeveer uitzag vanbinnen? Wat was de indeling, de sfeer, enz?

Spaans 00:40:04

Dan moet ik even goed nadenken hoor. Ik weet dat de kantine boven was. Beneden, aan de rechterkant was kantoorruimte. Boven aan de rechterkant was de administratie. En dan was er ook nog een slaappleats, want je had ook een dienst. Het centrum moest elke dag bemand blijven, voor het geval van nood. Je bleef daar slapen. Je krijgt dan meestal om twaalf uur of half één een telefoontje vanuit Zeist of Soest, ik weet het niet zeker, maar van een luchtmachtbasis, of er iemand aanwezig was. Toen kon je nog niet doorverbinden, dus je moest ter plekke zijn. Als dat telefoontje geweest was kon je naar bed gaan, tot de volgende ochtend.

Interviewer 00:41:35

En als er dan een noodgeval was, dan werd er gebeld en dan moest je paraat staan?

Spaans 00:41:38

Dan moest je dus de mensen oproepen dat er een alarm was.

Interviewer 00:41:46

Hoe werden die mensen opgeroepen?

Spaans 00:41:46
Telefonisch.

Interviewer 00:41:48
Ze hadden allemaal een telefoon?

Spaans 00:41:52
Ja. Van dienstwege uit hadden die mensen een telefoon.

Interviewer 00:41:59
Hoeveel mensen moesten paraat staan?

Spaans 00:42:01
Eentje.

Interviewer 00:42:05
Wat weet u nog van de indeling van het gebouw?

Spaans 00:42:05
Je had inderdaad zo'n plotkamer waar in de posten op een kaart stonden weergegeven. De telefonistes, de Luva's, die stond met een koptelefoon in verbinding met bepaalde torens en die gaven dan door dat er een vliegtuig aankomt. 'We zien iets aankomen, op die hoogte, die windrichting, afstand'. Dat kon je ongeveer bepalen. En dan werd dat door die dames doorgegeven aan iemand die vlakbij die tafel stond en die daar dan aangaf 'de vliegrichting is deze positie' en dan kon zo de vluchtroute bepaald worden.

Interviewer 00:43:00
Ik heb er toevallig een foto van, waar we even naar kunnen kijken en misschien dat er dan nieuwe herinneringen opkomen. Dit is één foto van de plotkamer van Alkmaar. Herkend u dit? <zie [afbeeldingen](#) van het Regionaal Archief Alkmaar>

Spaans 00:43:26
Dit is dacht ik Hollander die er zit. Ja, dat is Hollander.

Interviewer 00:43:26
Is dit Alkmaar?

Spaans 00:43:26
Ja. Het gekke is, in die plotkamer kwam ik eigenlijk nooit.

Interviewer 00:43:26
Wanneer werd de plotkamer gebruikt?

Spaans 00:43:44
Bij een echte oefening, maar dat is eigenlijk nooit gebeurd, behalve die ene keer. Maar toen was ik niet daar aanwezig, dat weet ik wel.

Interviewer 00:43:56

Herkend u een aantal van die plotsters?

Spaans 00:43:56

Nee, die dames herken ik helemaal niet. Nee. Ik herken alleen Hollander op deze foto. <[Foto](#) van plotkamer van de Boezemsingel. Hier is Hollander de linker man op de galerij.>

Spaans 00:44:12

Zo ziet gebouw er nu uit <wijzend op een recente foto van het gebouw>?

Interviewer 00:44:12

Precies, het ziet er nu heel anders uit. De ramen zijn helemaal gewijzigd. De raamposten zijn gewijzigd, nieuwe etage erop, nieuwe deur erin. Weet u nog waar de plotkamer zich in het gebouw bevond?

Spaans 00:44:50

Ik denk dat dat links achterin geweest moet zijn.

Interviewer 00:44:55

Is het dus over twee etage verdeeld?

Spaans 00:44:55

Ja. Want hier beneden was ook het magazijn van de foerier.

Interviewer 00:45:04

We kunnen wel even de foto's bekijken <foto's van Boezemsingel op de [website](#) van het Regionaal Archief Alkmaar>. Dit is een foto van het balkon in de plotkamer. Wie zijn de vrouwen die u hier ziet, weet u dat?

Spaans 00:45:18

Ik herken daar niemand van.

Interviewer 00:45:19

Zijn dit ook plotsters, MILVA's, Luva's?

Spaans 00:45:20

Ik denk vrijwilligers. Ze dragen het uniform van de Korps Luchtwachtdienst, en dat was geen beroepsuniform. Net als de BB-uniforms had, met paletten e.d. Maar dit zijn vrijwilligsters met een rang. Dit is een korporaal tweede of eerste klasse.

Luva's zijn de beroeps vrouwelijke militairen. LUCHTMacht VrouwenAfdeling.

Interviewer 00:46:13

En dit waren vrijwilligers?

Spaans 00:46:17

Ja, dit waren vrijwilligers.

Interviewer 00:46:21

Zij stonden in verbinding met de luchtwachtstorens?

Interviewer 00:46:30

En [dit](#) was waarschijnlijk op een informatiebijeenkomst.

Spaans 00:46:41

Alle soorten wapens werden gebruikt.

Interviewer 00:46:45

Nam u dit ook mee naar instructieavonden?

Spaans 00:46:45

Nee nee nee nee. Het enige wat wij bij ons hadden het was een diaprojector, een scherm en een doosje met silhouetten van vliegtuigen.

Interviewer 00:47:06

En een foto van de entree van het gebouw.

Spaans 00:47:06

Ja, dat is de entree. Dit is denk ik de eerste commandant.

Interviewer 00:47:07

Ja, een redelijke oude foto. Kapitein de Groot, 1953.

Spaans 00:47:16

Aan het uniform te zien is dit wat ouder.

Interviewer 00:47:19

En hier de voordeur.

Spaans 00:47:19

Ja dat klopt. Ikzelf vond de beveiliging van de foerierafdeling, waar ook wapens lagen, beneden alle peil. Als je het gebouw in kon komen door een ruit in te slaan en de wapenruimte was met kippengaas van de rest afgescheiden. Met een tang was je er zo doorheen, en dan...

Interviewer 00:47:49

Is het ooit een keer fout gegaan?

Spaans 00:47:54

Nee nee nee, ik geloof niet dat mensen überhaupt wisten dat daar wapens lagen.

Interviewer 00:48:00

Voor wie waren die wapens bestemd?

Spaans 00:48:04

Geen flauw idee geen. Ik wist dat ze er lagen.

Interviewer 00:48:08

En de entree ziet er anders uit dan dat het er nu uitziet, maar in uw tijd zag deze er zo uit?

Spaans 00:48:12

Ja, dat waren stalen deur, dat klopt.

Interviewer 00:48:20

Net als de ramen?

Spaans 00:48:23

Ja, stalen ramen.

Interviewer 00:48:28

Was u er trots op dat u in dit gebouw werkte?

Spaans 00:48:28

Nee, van enige trots was geen enkele sprake.

Interviewer 00:48:38

Of schaamte...

Spaans 00:48:38

Nee, dat ook niet. Nee, ik was daar niet trots op. Ik was er niet trots op dat ik in uniform moest rondlopen.

Interviewer 00:48:48

Dit is een foto van een [luchtwachtoren](#).

Spaans 00:48:53

Dit is adjudant de Haas.

Interviewer 00:49:04

Herkent u de andere persoon?

Spaans 00:49:04

Nee, dat gezicht herken ik niet. Hij heeft een grof pak aan, de ander heeft een glad pak aan. Dat is het verschil. Hij is gewoon een beroepsmilitair

Interviewer 00:49:13

Dit was de luchtwachtoren in [Spanbroek](#). Herkend u die toren? Bent u er ooit geweest?

Spaans 00:49:21

Misschien ben ik er ooit geweest, maar dat...

Interviewer 00:49:31

Dit zijn de fundamenteën van de luchtwachtoren in [Barsingerhorn](#).

Spaans 00:50:01

Barsingerhorn. Die naam komt me ook bekend voor.

Interviewer 00:50:01

Een foto van de staf in Alkmaar, 1956, dat is een beetje voor uw tijd. Herkend u hier nog mensen van?

Spaans 00:50:01

Nee, hier herken ik niemand van.

Interviewer 00:50:01

Een foto van de plotkamer, ook 1956.

Spaans 00:50:01

Nee.

Interviewer 00:50:01

Wat weet u nog van Milva?

Spaans 00:50:51

Helemaal niets. Militaire vrouwenafdeling. Misschien dat ze oorspronkelijk voor die plotsters ook Milva's gebruikten, dat kan best.

Interviewer 00:50:51

Meneer Spaans geeft aan dat hij nog foto's heeft van het gebouw aan Boezemsingel van voorheen, de toren in Benschop en nog andere foto's. Heeft u deze foto's zelf gemaakt?

Spaan s00:50:51

Nee, Ik weet niet hoe ik eraan gekomen ben. Misschien dat het in één van de boekjes zat die ik nog had van het KLD. ZWE Benschop, 10m50, ik denk dat de hoogte betreft, Februari '52. LW1. Vliegende Hollander, pagina 8.

Interviewer 00:52:33

Wat is Vliegende Hollander?

Spaans 00:52:59

Dat was het maandelijkse of tweewekelijkse tijdschrift wat de luchtmacht uitgaf voor het personeel.

Interviewer 00:53:07

En dat ontvingen ook alle KLD'ers?

Spaans 00:53:07

Ik weet niet of de KLD'ers dat ontvingen.

Interviewer 00:53:07

Maar de luchtwachtstorens verschenen er wel in.

Spaans 00:53:07

Ja, ik denk in '52, de Vliegende Hollander in dat jaar, daar zou je die foto met eventueel een artikel hierover kan gaan vinden. Hier een groepsfoto van KLD Alkmaar en Leeuwarden/Groningen, met scherp de gezichten van de Alkmaarse mensen. <foto bekend bij de interviewer>.

Interviewer 00:53:59

Wie is die dame?

Interviewer 00:54:03

Nou ik weet niet of dit die secretaresse was, want die had volgens mij donkerder haar. Deze ziet er blond uit. Het zou ook iemand uit Leeuwarden kunnen zijn. Met bepaalde mensen werd een beetje de gek gestoken. Rein Kelman bijvoorbeeld had zes jaar op een seminarie doorgebracht. Die was toen niet geschikt bevonden als priester en moest toen het seminarie verlaten. En dat was een beetje een wereldvreemde man.

Interviewer 00:54:48

Kuilman, administratie. En toen is hij bij het KLD terechtgekomen?

Spaans 00:54:58

Uiteindelijk is hij wel getrouwd, eigenlijk vrij snel. Ellie Hagg is een Haagse Luva, en was nogal actief in de padvinderijen en die is uiteindelijk getrouwd met Gijs van Gortel, hij was directeur van een Maritiem Museum in Amsterdam. Ik denk een jaar of tien, misschien zelfs vijftien jaar geleden. Ik had nog wat spullen van het KLD, en ik denk dat het Marktplaats was, of ergens anders, en daar vroeg iemand om spullen van het KLD, en die heb ik toen aan hem verkocht. Toen dacht ik, misschien heeft Ellie Hagg nog wat spullen, want dat was het enige adres wat ik zou kunnen achterhalen, want ik wist dat ze naar Durgerdam waren verhuisd. Dus toen belde ik op Van Gortel in Durgerdam. Toen bleek dat Ellie Hagg net twee weken daarvoor een hersenbloeding had gehad en ze is denk ik een jaar later overleden en niet meer bij kennis geweest. Hij zei: Nee, dat spul is allemaal al weg.

Interviewer 00:56:44

Weet u nog aan wie u dat heeft verkocht, of kunt u dan nog achterhalen?

Spaans 00:56:45

Dat heb ik nog geprobeerd. Het was iemand in Apeldoorn, dat is het enige wat ik nog weet. Misschien dat ik het nog op de Giro achterhalen. Ik heb een fotootje gemaakt van het embleem van de KLD. Ik had een legpenning van het KLD en een embleem wat op een baret ging, geloof ik. En had nog wat instructieboekjes die ik aan hem heb verkocht. Gezien de datum van de foto, dat was 2004, dus dat zal 15 jaar geleden zijn dat ik het verkocht. Ik heb nog een foto van de legpenning

Interviewer 00:58:28

Alle foto's die u heeft vinden we sowieso erg interessant. <Deze heeft meneer Spaans met interviewer gedeeld>.

Interviewer 00:58:28

Heeft u nog meer te vertellen over de Boezemsingel. Hoe het gebouw eruitzag, wat de sfeer was.

Spaans 00:59:09

De sfeer was vrij goed. Dat moet ik zeggen. Er werd gewoon een amicaal met elkaar omgegaan. Soms was er toch wel iets van het militaire gebeuren merkbaar. Ik kwam altijd met de trein naar het centrum, en ik denk dat het in de zomer naar '67, toen was er die actie van het schoonvegen van de Dam van een aantal mariniers, want er lagen nogal wat hippies rond het Nationaal Monument op de Dam en toen hebben mariniers de Dam schoongeveegd, als actie tegen de hippies. Toen was er ook in Amsterdam een beetje een linkse beweging op komst en die brachten een krant uit, De Teleraaf. Dus een raaf die het nieuws brengt. En in de

trein had ik die krant gevonden en die had ik meegenomen naar het centrum. Dat was verboden literatuur. Dat mocht ik niet mee naar binnen nemen.

Interviewer 01:00:26

En wie reageerde daar zo sterk op?

Spaans 01:00:32

Den Hollander. Die was daar heel erg sterk in. En je had in, ik denk dat dat ook in '67 was, de Zesdaagse Oorlog in Israël. En toen kwam er een spontane actie om te gaan collecteren om Israël te steunen. Het ging uit van luitenant Hagg en dus was ik ingedeeld om samen te collecteren. En toen zei ik 'Waarom moet dat?' 'Ja nee....'. Ik zeg 'Ammenooit niet. Ik collecteer niet voor Israël. Die zijn rijk genoeg en hebben geen collecte nodig' 'Ja, maar in de oorlog ...'. 'Nee echt niet. Ik keur die oorlog af. Ik ga niet voor Israël collecteren'. Nou, dat werd me niet in dank afgenomen door een aantal mensen van het personeel. 'Dat hoor je toch te doen?'. Nee, dat hoor je niet te doen. Ik ga niet als militair langs de deuren. Ik zeg 'dat doe ik niet, geld ophalen voor iets waar ik helemaal niet achter sta. Dit mag je ook geen dienststopdracht noemen, want het moet in mijn vrije tijd gebeuren.' Dat vonden ze een minpuntje. Je moest wel je principes blijven vasthouden. Maar ja, daar waren ze het niet mee eens. Ze waren ook niet voor rede vatbaar dat je daar anders over dacht.

Interviewer 01:02:29

Waarom waren ze niet voor rede vatbaar?

Spaans 01:02:29

Het merendeel van die mensen hadden de oorlog meegemaakt. Dat was het argument.

Interviewer 01:02:32

Stonden de andere medewerkers, in uw herinnering en in uw mening, anders tegenover de Koude Oorlog? Waren ze bang voor de dreiging?

Spaans 01:02:54

Daar heb ik ze nooit over horen praten. Ik weet niet of het leefde. Ik heb daar nooit iets van gemerkt. Ze waren er wel actief mee bezig, maar ik heb ze daar nooit over horen praten.

Interviewer 01:03:08

Wat vonden zij van hun werk bij de KLD?

Spaans 01:03:19

Elly Hagg was wel erg actief. Maar goed, zij deed ook een hoop andere dingen dus dat paste gewoon in haar straatje. Luva's en dergelijk, die contacten lagen haar allemaal wel. Ze had ook veel contact met mensen buiten het gebouw. In haar vrije tijd had ze ook veel contacten met de Luva's. Ze zat ook bij de padvinderij e.d. Een zeer sociaalactief iemand. Hollander, ik weet niet precies wat hij deed. Hij slikte heel de dag paracetamol. Hij durft niet naar de tandarts te stappen. Maar dat had hij aan Indië overgehouden, zei hij.

Interviewer 01:04:16

Had hij in Indië bij het leger gezeten?

Spaans 01:04:22

Ja.

Interviewer 01:04:22

Was hij ook dictatoriaal. Had hij een bepaalde militaire houding?

Spaans 01:04:30

Hij was van onderofficier tot officier opgeklommen. Dat gaf hem een bepaalde status.

Interviewer 01:04:40

En hoe werd er met status omgegaan in de Boezemsingel?

Spaans 01:04:48

Hollander stond wel op zijn strepen, dat wel. Van Dijk was een hele zuinige man, dat is het enige wat ik weet. Als hij met vakantie ging dan ging hij naar Den Helder, naar de Marine en vroeg hij om voorlopig rantsoenen. 'Zijn er nog rantsoenen die over de datum zijn?' En zo vierde hij vakantie in Spanje, en dan in het tentje ging hij oude witte bonen in tomatensaus opeten.

Interviewer 01:05:36

Werden er ook rantsoenen opgeslagen in de Boezemsingel?

Spaans 01:05:36

Nee, niet dat ik weet. Hij woonde ook in een heel goedkoop huisje. Daar hoorde ik die andere jongens over klagen. Dat zij een huur van 200 of 300 gulden per maand moesten betalen en Van Dijk woonde in een huisje van slechts 100 gulden per maand, en dat stak een beetje. Na Alkmaar werd hij geplaatst in Arnhem, in de buurt van Arnhem, Beekbergen of zoiets. In ieder geval bij een luchtmachtschool, en toen moest er een huis voor hem gezocht worden, en toen kwam hij op een huur van 800/900 gulden te zitten. Dat was een van de eerste dingen die hij vertelde, dat heb ik van Hagg gehoord, dat hij zo'n verschrikkelijk hoge huur moest betalen.

Interviewer 01:06:53

Met wie kon u goed omgaan in het team?

Spaans 01:06:55

Baart vond ik een beetje een vervelend mannetje. Dat was de enige die het niet mocht. Van der Weijden was een vrolijke man. Kaandorp was ook prettig. Van den Berg komt uit Scheveningen, ik kom ook uit Scheveningen. En ik dacht dat ik bij een broertje van hem in de klas gezeten had. Een andere broer van mij had bij een zus van hem de klas gezeten op de lagere school. Strandstra was een beetje een zeurpiet. Arzoni was een hele vriendelijke, aardig man. Ik reed altijd met Arzoni als chauffeur. Strandstra kon wel een grote mond hebben. Zeker met het klaverjassen. Amourens, daar had ik eigenlijk niks mee te maken. Kuilman ook niet, die hield zich vrij stil. En Bieman, daar kreeg je je koffie van, en verder...

Interviewer 01:08:23

Was een goede werksfeer op de Boezemsingel?

Spaans 01:08:28

Ja hoor, van onderlinge haat en nijd heb ik nooit iets gemerkt.

Interviewer 01:08:33

Werden er nog speciale feesten, avonden of uitstapjes?

Spaans 01:08:44

Ja ik weet wel dat er een Sinterklaasavond werd georganiseerd, in 1967. Hier zie ik die foto van het jubileum, dat ze 15 jaar bestonden, '52-'67. Ik denk dat dit een Kerstmaaltijd is. <foto uit de collectie van Spaans, bij interviewer bekend>.

Interviewer 01:09:15

Werd dit georganiseerd op de Boezemsingel?

Spaans 01:09:27

Ja

Interviewer 01:09:27

Dus er was wel een grote zaal?

Spaans 01:09:27

Ja, dat was de kantine. Maar daar stond een tennistafel, en als je in je eentje daar de hele avond zat, ging je in je eentje tafeltennissen.

Interviewer 01:09:44

Kwamen de plotsters ook op zo'n Sinterklaasavond of Kerstavond?

Spaans 01:09:45

Nee, Ik dacht het niet. Nee, ik zie ze ook niet op de foto. Behalve Hagg en de secretaresse.

Interviewer 01:10:05

Heeft u verder nog wat te vertellen over de Boezemsingel? Over het gebouw of wat er gebeurde?

Spaans 01:10:37

Er was nog een slaappleats, ergens als je binnenkwam in het gebouw was er ruimte en daar was een slaappleats. Ik had een keer dienst, en om halftwaalf werd er aangebeld. Er stond een marechaussee voor de deur. Die hadden iemand, een militair, daar zochten ze een slaappleats voor, en of die dan maar daar mocht slapen. Ik vond het een vreemde vraag. Ik zeg: 'Maar waarom moet die man dan hier slapen? Komen jullie hem ophalen? Is die gevaarlijk?' Nou nee, hij is niet gevaarlijk, hij had nogal veel gedronken. Ik zeg 'wat mij betreft mag hij hier blijven slapen, maar ik ga niet voor hem zorgen, ik ben niet verantwoordelijk, dan moet er een van jullie bij hem blijven slapen'. 'Nee, nee, nee'. 'Je mag hem wat mij betreft in bed leggen, maar ik ga er niet naar omkijken. Niet mijn verantwoording als functie.

Interviewer 01:11:57

Hoe is het afgelopen?

Spaans 01:11:57

Ze kwamen hem de volgende ochtend ophalen.

Interviewer 01:12:03

Waar gingen ze naartoe?

Spaans 01:12:04

Geen flauw idee, het is een vreemd verhaal. De commandant, Van Dijk, was daar ook niet zo blij mee dat de marechaussee het zo gespeeld had.

Interviewer 01:12:25

Hoeveel slaapplekken waren er?

Spaans 01:12:25

Er was één slaapplek voor als je wacht had, in een aparte kamer. Een slaapplek in een soort cel.

Interviewer 01:12:38

Wat was uw gevoel bij het gebouw?

Spaans 01:12:40

Een verplichte actie. Je kan er niks tegen beginnen.

Interviewer 01:13:06

Hoe zag uw dag eruit? Wat deed u?

Spaans 01:13:16

's Morgens, als je er aankwam, ik weet niet of het acht uur of halfnegen was, was er een soort appel. Er werd keurig bijgehouden wie er wel en niet was. In de kantine, ik geloof dat er met koffie begonnen werd. En de krant werd uitvoerig gelezen. Dan ging iedereen naar zijn bureau om wat te doen, les voorbereiden. Af en toe kwam de sportinstructeur en gingen we naar het strand, bij Bergen. En overdag gingen we ook weleens op pad om dingen te repareren bij posten die kapot waren. Dat deed dan een korporaal, die wisten wel wat er gebeuren moest. Dat deed dan Arzoni of Strandstra.

Interviewer 01:14:16

En u zei ook dat er munitie was opgeslagen in het gebouw.

Spaans 01:14:35

Ja, wapens, voor zover ik weet. Dat vond ik nog het meest vreemde, dat het zo slecht beschermd was.

Interviewer 01:14:44

En u weet niet waarvoor die wapens bestemd waren?

Spaans 01:14:49

Nee. Misschien uiteindelijk om het gebouw te verdedigen als de vijand er aankwam, maar ik heb daar verder nooit een instructie over gehad.

Interviewer 01:14:57

Stel dat de vijand eraan kwam, hadden jullie dan een beschermde plek waarin jullie contact konden houden met de luchtwachtstorens, of was dat de plotkamer?

Spaans 01:15:08

Dat was dan de plotkamer.

Interviewer 01:15:09

Was die nog extra beveiligd?

Spaans 01:15:12

Niet dat ik weet. Daar weet ik helemaal niks van.

Interviewer 01:15:15

Laten we doorgaan met uw werk als instructeur, de opleidingen. Hoe vaak waren er theorielessen? Waarin werd lesgegeven? Waar vonden die plaats? Welke posten? Kun u daar meer over vertellen?

Spaans 01:15:46

Meestal over een onderwerp en je wisselde dat steeds af. De ene keer ging het over chemische wapens, daar vertelde je een verhaal over. Dan was er een pauze en daarna deed je de vliegtuigherkenning. Daar kwamen de meeste mensen voor. Dat deed je dus door vliegtuigen te bespreken. Dan had je een hele serie dia's met silhouetten. En dan vraag je: Wie weet dit? Wat is dit voor een vliegtuig? En gaf je altijd aan wat de herkenningspunten van zo'n vliegtuig zijn. Hoe zitten de motoren, waar zit het staartvlak, dat soort dingen. Zodat je op een redelijk simpele manier zo'n vliegtuig kon detecteren.

Interviewer 01:16:39

Dat volgde een potentiële luchtwachter. Hoeveel lessen moest hij volgen?

Spaans 01:16:55

Ik heb in die periode eigenlijk geen nieuwe luchtwachters zien komen. Het was een bestaande groep waar je steeds eigenlijk onderhoudscursussen aan gaf, zodat die kennis bijbleef. Ik weet wel, in Amstelveen was er de commandant Van der Elst, en ik vroeger eens aan hem 'Welk vliegtuig is dat?' En de chauffeur zegt 'Dat moet je nooit aan Van der Elst vragen want hij weet er helemaal niets van'. Het was meer een man die het prettig vond om commandant van die post te zijn, maar van vliegtuigherkenning had hij had geen kaas gegeten. En dat kon hij ook niet leren. Maar goed, dat soort figuren waren er ook bij.

Interviewer 01:17:46

En hoe werden die lessen ontvangen door degenen die ze volgden? Wat vonden ze ervan?

Spaans 01:17:58

Dat was verplichte kost als je lid van de KLD was. Je kon dus verplicht worden om naar de BB te gaan, en als je die verplichting kreeg, en je zei 'Ik ga bij de KLD', dan verviel de verplichting bij de BB, maar dan moest je wel bij de KLD dienen.

Interviewer 01:18:17

Wie werd verplicht gesteld?

Spaans 01:18:18

Het kan zijn mensen die ergens vrijstelling hadden voor militaire dienst, dat zij werden opgeroepen voor de BB. Dat is het enige wat ik me kan herinneren. Maar in de jaren zestig was dat eigenlijk al een stuk minder. <edit: buitengewoon dienstplichtigen werden hier over het algemeen voor gevraagd>.

Interviewer 01:18:45

Was er genoeg animo, in uw herinnering?

Spaans 01:18:51

In die dorpen waren ze toch meestal vrienden van elkaar die bij de KLD gingen. Dat was het gezamenlijk uitje.

Interviewer 01:19:02

Vonden ze zo'n cursus leuk, of interessant?

Spaans 01:19:12

Sommige deden echt hun best. Er waren gasten bij die toch behoorlijk goed waren in vliegtuigherkenning. Anderen deden dat toch inderdaad zodat ze niet bij de BB hoefden. Van twee kwaden het minst erge, dan maar bij de KLD.

Interviewer 01:19:29

Kregen ze een vergoeding om de cursus te volgen?

Spaans 01:19:39

Dat zou ik niet weten. Ik geloof dat als er een oefening was, ze wel een vergoeding kregen, maar ik weet het echt niet.

Interviewer 01:19:49

Waar vonden de lessen plaats?

Spaans 01:19:49

Meestal in een plaatselijk café van een dorp.

Interviewer 01:19:49

Hoe werd dat georganiseerd?

Spaans 01:19:57

Dat werd georganiseerd door de KLD, door de administratie of door de korpsleiding die de lokalen regelde waar de lessen plaatsvonden.

Interviewer 01:20:10

En u werd gebracht door de chauffeur en daarna door dezelfde chauffeur weer teruggebracht?

Spaans 01:20:17

De chauffeur bleef er ook de hele avond bij.

Interviewer 01:20:33

Wat nam u mee?

Spaans 01:20:33

Diaprojector, scherm, dia's, en als het nodig was andere attributen. Maar ik kan me weinig herinneren dat ik ook nog andere dingen meenam.

Interviewer 01:20:33

Kregen ze ook nog hand-outs mee met informatie?

Spaans 01:20:33

Ik denk dat er wel een boek met silhouetten was waaruit ze konden leren.

Interviewer 01:20:48

En de luchtwachtinstrumenten, wat we op een foto zagen van Koos van den Berg in het boek (Boek: [Schuilen in Den Haag. Erfgoed van de Koude Oorlog](#)). Werden die in die tijd nog gebruikt?

Spaans 01:21:07

Ja. Ik weet nog dat die allemaal moesten worden opgehaald bij het ontmantelen van de torens. Dat stond op een op holle metalen buis met een voet. Bovenop die buis was een uitsparing aangebracht. Daar viel een messing ring in met een tuut die precies in die uitsparing viel. Daar werd dan het instrument ingezet. Daar zaten ook uitsparingen in, en die uitsparing was precies naar het noorden gericht. Die ring was ook de bevestigingsring, dus die klemde in die buis, en als je het instrument erin zette klemde die ook het instrument vast. Dus dan kon je dat vrijelijk scharnieren en dan wist je precies waar het noorden zat.

Interviewer 01:22:14

En legde u in uw lessen ook uit hoe dat apparaat werkte?

Spaans 01:22:21

Ja.

Interviewer 01:22:21

Nam u het apparaat dan mee, of welk apparaat gebruikte u bij de uitleg?

Spaans 01:22:25

Dat ging aan de hand van een tekening. Op de post zelf werd er ook nog geoefend.

Interviewer 01:22:33

Deed u oefeningen op de post zelf, of was u erbij?

Spaans 01:22:39

Ik kan me niet herinneren dat ik met luchtwachters op een toren gestaan heb. Dat was eigenlijk de taak van de commandant van een post om dat verder uit te leggen.

Interviewer 01:22:53

Kun u aangeven uit welke onderdelen de lessen bestonden?

Spaans 01:22:56

De vliegtuigen waarnemen. Wolken, om de hoogte te bepalen van het vliegtuig, dat kon je aan verschillende wolksoorten zien. Cumulus zit vrij laag, Cumulonimbus zit wat hoger. En Stratus zit helemaal hoog. Dus daar kon je dan aan afleiden hoe hoog een vliegtuig ongeveer zou vliegen. Dat is meteorologie. Chemische oorlogsbestrijding, oorlogsmiddelen, nucleaire, biologische. Wat voor maatregelen je zou moeten nemen als er zo'n aanval zou zijn. De maatregelen waren hoofdzakelijk bescherming, gasmasker e.d.

Interviewer 01:23:51

Moesten ze dat ook doorbellen?

Spaans 01:24:12

Dat weet ik niet. Vliegtuigherkenning was eigenlijk het belangrijkste onderdeel, het hoofddoel. Een keer tijdens een oefening, dat was een post vlakbij Alkmaar, melde een gozer: 'Ja post hupperdepup, er komt een formatie van drie vliegtuigen aan'. 'Welke hoogte?' 'Ja dat moeten we nog even uitzoeken.' 'Wat voor vliegtuigen zijn het?' En even later 'Laat maar, het zijn drie eenden'. Dat soort dingen. Dat vertelden dan die plotdames dat er zo'n bericht was binnengekomen.

Interviewer 01:24:50

Heeft u nog meer anekdotes?

Spaans 01:25:29

Heel weinig. Een triest verhaal. In de buurt van Enkhuizen was er een gozer en die werkte bij de Poppelfabriek, een aanstekerfabriek. Die man kon een conference van een half uur houden over een poppelaansteker. Een geweldig leuke gast. En op een gegeven moment komt er een bericht binnen 'Luchtwachter ???' heeft zich voor de trein geworpen.'. Dat komt zo hard binnen, dat is niet te begrijpen. Dat iemand die eigenlijk altijd lol maakte in het leven zich voor de trein wierp.

Interviewer 01:26:18

En u kende hem ook van de instructielessen?

Spaans 01:26:22

Ik had hem een aantal avonden meegemaakt op instructie avonden. Altijd had hij een gek verhaal.

Interviewer 01:26:31

Er waren een aantal instructeurs. Hoe verdeelden jullie de avonden?

Spaans 01:26:42

Ieder had zijn eigen posten. Adjudant de Haas zat ergens bovenin Noord-Holland. Vd Berg en Baart, ik weet niet waar die zaten. De posten waren allemaal verdeeld.

Interviewer 01:27:14

Dus u ging standaard dezelfde richting uit? Zat u meer in Enkhuizen, Wieringenwerf?

Spaans 01:27:14

Ja, en Amstelveen. En ik dacht ook nog in de buurt van IJmuiden.

Interviewer 01:27:14

Dus het was niet geografisch verdeeld.

Spaans 01:27:26

Nee, het was willekeurig verdeeld.

Interviewer 01:27:49

Kunt u wat vertellen over de oefeningen?

Spaans 01:27:49

Ik weet dat er een keer een echte oefening was. Toen is de T-Bird over het land gevlogen. Maar het uiteindelijke resultaat was dat misschien zestig procent van de luchtwachters het ding had opgemerkt. Dat was een tegenvallende uitslag.

Interviewer 01:28:07
Waardoor kwam dat?

Spaans 01:28:08
Ik denk door de ongeoefendheid.

Interviewer 01:28:12
Hoe vaak werden oefening georganiseerd?

Spaans 01:28:20
Echte oefeningen, niet vaak dus. In de hele tijd van februari tot februari is er alleen 's zomers die ene oefening geweest. En dat was het, dus een echte oefening.

Interviewer 01:28:40
Ik heb uit een ander interview gehoord, dat was iemand die zat bij de artillerie in Den Helder, en hij was ook in de Boezemsingel aanwezig bij oefeningen voor de communicatie met Den Helder. Weet u er meer van wat er in de plotkamer gebeurde tijdens oefeningen?

Spaans 01:28:57
Nee, ik was niet op het centrum aanwezig bij oefeningen, dat weet ik wel. Misschien dat het op een woensdag was en ik thuis zat.

Interviewer 01:29:27
Wat vonden anderen van de oefeningen?

Spaans 01:29:33
Ze hadden er eigenlijk veel meer willen hebben, maar dat was het kostenplaatje. Wat kost het om een straaljager een rondje te laten vliegen!? Dat kon er dan een keer per jaar vanaf. Je hoort van wel meer van die merkwaardige bezuinigingenacties bij de dienst.

Interviewer 01:30:04
Ik heb nog een aantal vragen over de lessen die u gaf. De theorieles vliegtuigherkenning, hoeveel vliegtuigtype moest men weten, en welke?

Spaans 01:30:14
Je had de fighters, de F-serie, dat waren een stuk of 40/50 types, in zijn totaliteit, misschien meer. Maar het voornaamste waren de militaire vliegtuigen, de F-serie, de Fighters, en dan de Bombers, dus de bommenwerpers en dergelijke, en dan nog een aantal burgerluchtvaarttypes.

Interviewer 01:30:56
En was het voor de luchtwachters mogelijk om alles te herkennen?

Spaans 01:30:56
Ja, ik had dat eigenlijk vrij snel onder de knie. Wij kregen in de opleiding in drie weken zo'n cursus, en dan kon je inderdaad alle vliegtuigtypes wel herkennen.

Interviewer 01:31:25

En de luchtwachters? Die kregen de cursus in één avond met opfriscursussen?

Spaans 01:31:33

Je behandelde één of twee vliegtuigen op een avond, dus voordat je al die vijftig of zestig vliegtuigen had behandeld was er weer een jaar voorbij. En dat herhaalde je steeds. Dat moest je steeds herhalen.

Interviewer 01:31:51

Dus op elke locatie was er een lessenplan?

Spaans 01:31:51

Ja.

Interviewer 01:31:51

Hoe werd er getoetst?

Spaans 01:32:10

Dat was op de avonden zelf. Dus dat je met een dia eerst uitleg gegeven had van een aantal vliegtuigen. En dan de laatste twintig minuten/half uurtje testen wie weet wat. Klassikaal. Het was niet dat je iemand ging overhoren. Wie het weet mag het zeggen. Dat was het.

Interviewer 01:32:28

Dus er was geen tussentijdse toets of iemand nog up-to-date was?

Spaans 01:32:33

Nee, dat kon je ook niet van die mensen verwachten. Het gaat meestal toch om lager opgeleide mensen.

Interviewer 01:32:48

Had u het idee dat de stof een beetje bleef hangen?

Spaans 01:32:55

Sommigen die wisten wel goed bepaalde types te herinneren. Die gaven wel de goede antwoorden. Dat hoorde je wel op zo'n avond. Een groepje van drie/vier man die meestal in de buurt zaten.

Interviewer 01:33:09

En anderen?

Spaans 01:33:11

Minder.

Interviewer 01:33:11

Minder interesse?

Spaans 01:33:12

Ik weet het niet.

Interviewer 01:33:16

Kregen ze een diploma of tussendiploma? Kent u het diploma Luchtwachter A, B, 1?

Spaans 01:33:21

Nee, daar heb ik me zelfs helemaal niet verdiept, daar weet ik echt niks van.

Interviewer 01:33:41

Hoe was de opkomst tijdens de lessen?

Spaans 01:33:48

Ik dacht dat de opkomst toch wel verplicht was, en het merendeel van de mensen was er ook wel. De opkomst was vrij goed.

Interviewer 01:33:48

Waren er geen mensen die verzaakten, ondanks dat ze er wel moesten zijn?

Spaans 01:33:58

Nee, ik geloof het niet. Ik heb nooit aanmerkingen op hoeven te maken. Ik weet zelfs ook niet of het bijgehouden werd. Ik kan me niet herinneren dat ik met een schriftje de opkomst bijhield.

Interviewer 01:34:12

Hoeveel mensen waren er gemiddeld bij een les?

Spaans 01:34:12

Ik denk een man of twintig.

Interviewer 01:34:30

Hoe vaak ging u de instructies geven in een week?

Spaans 01:34:46

Ik denk drie of vier keer in de week. Ik denk in ieder geval drie avonden in de week. Dinsdag donderdag en vrijdag.

Interviewer 01:35:03

En woensdag was u thuis in Delft, en had u een vrije dag?

Spaans 01:35:06

Ja.

Interviewer 01:35:06

Vrijdag en zaterdag ging u weer terug naar Alkmaar?

Spaans 01:35:14

Zaterdag was ook een vrije dag. Dan ging ik op maandagochtend van Delft naar Alkmaar. Dat kosthuis was niks.

Interviewer 01:35:34

Hoe werden de praktijkoefeningen geëvalueerd? Heeft u iets met de evaluatie van de praktijkoefeningen gedaan?

Spaans 01:35:49

Ik weet maar van één oefening dat die er was, maar heb deze niet persoonlijk meegemaakt. Ik weet niets over de evaluatie.

Interviewer 01:35:58

Weet u nog wanneer de praktijkoefening was?

Spaans 01:35:58

Ik denk dat die in de zomer was van 1967.

Interviewer 01:36:08

Weet u of de oefeningen landelijk of vanuit de Boezemsingel werden georganiseerd?

Spaans 01:36:12

Van der Voo regelde dat er oefeningen zouden plaatsvinden.

Interviewer 01:36:12

U had het over een vliegtuig die vanuit Soesterberg opsteeg. Was dit een landelijke oefening? Zou die van Noord-Holland naar Friesland en terug?

Spaans 01:36:38

Ja, voor het hele luchtwachtgroep gebeuren. Een gezamenlijke oefening.

Interviewer 01:36:38

Heeft u nog bijzondere momenten of anekdotes aan uw tijd bij de KLD en aan de Boezemsingel? Of herinneringen?

Spaan s01:37:01

In het weekend zat je de hele dag in je eentje in dat gebouw. Je mocht niet weg, maar als je dan eens wat nodig had vroeg je een van die kinderen 'haal je even dit of dat voor me'. Dat gebeurde wel. Het eten moest je in de stationsrestaurant bestellen, dus het avondeten. Telefonisch besteld, en dan werd het gebracht. De weekenddienst werd in roulatie ingedeeld. Om de paar maanden had ik een weekenddienst. Dat vond ik niet leuk. Een keer is mijn vrouw overgekomen. Ik vond het een nutteloze tijd. Ik heb een jaar in Alkmaar gezeten en nog nooit de Kaasmarkt gezien. Omdat het Alkmaar was, vond ik het helemaal niet interessant.

Interviewer 01:38:17

Hoe voelde de tijd in Alkmaar voor u?

Spaans 01:39:15

Ik vond het vervelend. Ik moest. Het meest lullige vond ik nog dat de commandant er geen empathie voor had dat ik was getrouwd met een kind.

Interviewer 01:39:59

Weet u hoe uw maat Hartog dat heeft ervaren in Leeuwarden?

Spaans 01:39:59

Hij had het er wel naar zijn zin. Leeuwarden had ook een grotere staf. Als je ziet hoeveel mensen van de KLD er zitten <Spaans houdt de groepsfoto uit eigen archief in de hand>,

blijkt er een veel groter aantal van Leeuwarden en Groningen te zijn. Maar nu denk ik dat, omdat de staf in Leeuwarden op die basis zat er nog een aantal extra persoon aan verbonden was, dus meer dan dat je hier in Alkmaar had.

Interviewer 01:41:02

Misschien waren daar meer een onderdeel van de basis. In Alkmaar zaten jullie meer op jezelf.

Spaans 01:41:15

Ik kan me niet herinneren dat ik in Groningen geweest ben.

Interviewer 01:41:15

Waarom zat het centrum dan eigenlijk niet in Den Helder, waar er ook grote defensieonderdelen zitten?

Spaans 01:41:15

Ik denk dat ze het centraal in Noord-Holland wilden hebben, en dat daarom voor Alkmaar gekozen is. <edit: Dit een onjuiste aanname. Den Helder werd door de Marinebasis als potentieel doelwit gezien en daarom lag de KLD-commandopost in een andere stad in de regio.>

Interviewer 01:41:15

Heeft u nog informatie dat niet is besproken?

Spaans 01:41:15

Ik kan me niet herinneren dat er bijzondere dingen gebeurden.

Interviewer 01:42:19

Weet u of er een bepaald nieuwsblad, tijdschrift, nieuwsbrief was van de KLD, of de luchtwachters?

Spaans 01:42:19

Nee, helemaal niets. Alleen het tijdschrift van de Vliegende Hollander.

Interviewer 01:42:36

U heeft hier materiaal gedeeld. Heeft u verder nog materiaal over de KLD dat u kunt delen. Zouden we, na overleg, de foto's eventueel mogen gebruiken in publicaties?

Spaans 01:43:48

Wat mij betreft wel. Andere foto's werden meestal door Hagg gemaakt. Foto's van kerst, en foto's ter gelegenheid van het 50-jarig jubileum. Toen is er een maaltijd gehouden. Een Indische rijsttafel. Dat was in Alkmaar.

Interviewer 01:43:50

Dan rest mij eigenlijk alleen nog om u officiële om toestemming te vragen. Geeft u toestemming om deze info die ik heb opgenomen met uw naam in de vorm van een verslag of transcriptie te publiceren op de website van de gemeente Alkmaar en/of het Regionaal Archief Alkmaar en te gebruiken ten behoeve van een boek over luchtwachtstorens door Sandra van Lochem met eventueel de afbeeldingen en documenten die u met mij deelt?

Spaans 01:47:46

Ja, dat is goed.

Interviewer 01:47:47

Fijn, dank u wel. Dan stop ik hierbij de opname.